30,5–31x15–19x6,5–9 cm dydžio plytų. Į įžemį įkasto pamato apačia nepasiekta. Š pamato V dalis datuojama XVI a. pabaiga. Ji mūryta iš 30x13,5–16x6,5–7,5 cm dydžio plytų ir 16x27, 15x22, 17x24 cm dydžio akmenų. Likusi Š pamato dalis (su arkiniu pamatu) datuojama XVII a. pradžia. Juostinio pamato apačia pasiekta 2,4 m gylyje. XVII a. pradžia datuojama ir P pamato V dalis. Ji mūryta iš 30,5–31,5x15,5–17,5x6–7,5 cm dydžio plytų ir 42x92, 23x26, 38x48 cm dydžio akmenų. Ties šviesiangiu III, į R esanti P pamato atkarpa datuojama XIX a. pradžia. P korpuso (su rūsiais) pamatų, įkastų į įžemį, apačia nepasiekta. R korpuso ir PR pastato kampo pamatai datuojami XIX a. viduriu.

INVESTIGATIONS AT THE PILIES STR. 34

During the archaeological investigation performed at the Pilies Str. 34 in Vilnius in the inner yard of the building an area of 48 m^2 was excavated. Underground communication lines mapped in the layout of 1932 were discovered. An about 2.2 m thick disturbed cultural layer containing archaeological artefacts dating to the 16th – 19th century was found. No undisturbed cultural layer horizons were discovered. The foundations found were attributable to various construction stages spanning from the mid 16th to the mid 19th century.

ŽVALGOMIEJI TYRIMAI IR ŽVALGYMAI ŠV. STEPONO G. 29

Robertas ŽUKOVSKIS

2005 m. rugpjūčio – 2006 m. vasario mėnesiais vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir archeologiniai žvalgymai Vilniuje, Šv. Stepono g. 29. Sklype numatytos statybos – buvusio užstatymo atkūrimas; planuojama statyti gyvenamąjį namą su komercinės paskirties patalpomis.

Nagrinėjamas sklypas yra Vilniaus senamiesčio 84 kvartalo teritorijoje. Iki 1940 m. ši miesto dalis vadinta Šv. Stepono priemiesčiu. Vardą priemiestis gavo nuo Šv. Stepono bažnyčios. Šv. Stepono gatvė (iki XIX a. vadinta Rūdininkų gatve) buvo viena iš pagrindinių ir pirmiausia užstatytų centrinių miesto gatvių tąsų (T. Dambrauskaitė, Vilniaus senamiesčio regeneravimo projektas. Vilniaus senamiesčio priemiesčio tarp Kalinausko, Mindaugo, Aguonų, Kauno ir Pylimo gatvių istoriniai tyrimai, *AB „Paminklų restauravimo institutas“ autorinių darbų saugykla*, V., 1990, inv. nr. F 5-5847).

Kaip matyti 1845 m. Vilniaus miesto plane, Šv. Stepono gatvės P dalyje plytėjo dirbami laukai. Dabartinio sklypo ribose būta dviejų istorinių valdų. 1939 m. Vilniaus miesto plane vienoje iš jų užfiksuotas perimetrinis užstatymas su kiemo korpusais, išsidėsčiusiais palei abi šonines kiemo kraštines. Kada tiksliai sklypas užstatytas, nėra žinoma. Archeologiniai tyrimai sklypo teritorijoje anksčiau nevykdyti.

Antrojo Pasaulinio karo metu prie Šv. Stepono g. stovėjęs pastatas 29, pataikius į jį aviacinei bombai, buvo visiškai sugriautas. Pastatas nebuvo atstatytas. Buvusių pastatų vietoje įrengta asfaltuota aikštelė, šalia pastaty-

ti įvairios paskirties mūriniai, mediniai, metaliniai statiniai, veikė remonto dirbtuvės.

2005 m. rugpjūčio mėnesį atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jų metu iškasti 4 archeologiniai šurfai, ištirtas bendras 17 m^2 plotas.

Šurfas 1 kastas kiemo PR dalyje. Maksimalus iškastas gylis – 1,9 m. Šurfo P dalyje 78 cm gylyje atkastas plytų mūras, orientuotas R–V kryptimi. Fragmentas buvo 73–75 cm pločio. Pamato apačia nepasiekta. Jo R dalyje aptiktas apie 70 cm pločio arkos fragmentas. 1,3 m nuo šio pamato šurfo Š sienelėje fiksuotas dar vienas mūro fragmentas. Jo paviršius buvo 90 cm gylyje, apačia nepasiekta. Tarp šių pamatų 1,82 m gylyje atkastos (vienos plytų eilės pločio) pertvarinės sienos liekanos. Vidinėje pamatų pusėje matomi nutrupėjusio tinko pėdsakai liudija pastate buvusias rūsio patalpas. Pamatai mūryti iš 26,5x13x6,5; 27x13x6 cm dydžio plytų, rištų kalkių skiediniu. Tarp pamatų fragmentų – stambios griuvenos. Pasiekus 1,9 m gylį dėl nestabilių šurfo sienelių kasti giliau buvo pavojinga.

Šurfas 2 kastas 10 m į Š nuo šurfo 1. Šurfo R dalyje 15 cm gylyje atkasti penki vienas šalia kito sudėti gelžbetoniniai 26 cm skersmens vamzdžiai, orientuoti R–V kryptimi. Centrinėje šurfo dalyje ties vamzdžių galais 45 cm gylyje aptiktas grindų fragmentas: kelios eilės 17x17 cm dydžio keramikinių plytelių. Gelsvos, pilkos, melsvos plytelės puoštos tęstiniu geometriniu gėlių ornamentu. Likusioje šurfo dalyje, prie šurfo P ir V sienelių 28–45 cm gylyje atkasti plytų mūrai, orientuoti Š–P ir R–V kryptimis. Plytos buvo 26,5x13x6,5 cm dydžio.

Šurfas 3 kastas kiemo Š dalyje. Šurfo R dalyje 50–58 cm gylyje atkastas 1,2 m pločio monolitinio mozaikinio betono grindų fragmentas (pilkai baltos spalvos su baltais 20 cm skersmens apskritimais). Likusioje šurfo dalyje 60 cm gylyje atkastas plytų ir kalkių skiedinio mūras. Ties šurfo V sienele 59 cm gylyje atkastas nedidelis grindų dangos fragmentas iš trikampių rudos spalvos keramikinių plytelių, kurios sudarė 15x17,5 cm dydžio stačiakampius. Šurfo V pjūvyje atsidengė mūro fragmentas iš nedidelių, 20x10x5,5 cm dydžio, raudonos spalvos plytų. Tai galėjo būti židinio ar krosnies liekanos.

Šurfas 4 (2x3 m) kastas kiemo V dalyje. Šurfo PV dalyje 70–85 cm gylyje atkastas Š–P kryptimi orientuoto mūro fragmentas iš 22,5x11x6; 23x11,5x6,5; 24x11,5x6; 27,5x14x6 cm dydžio plytų ir vidutinio dydžio akmenų. Atkastas fragmentas buvo 70 cm pločio, 2,06 m ilgio. Jo apačia nepasiekta. Fragmento P dalyje aptikta išmūryta 27 cm pločio ir 23 cm gylio niša perdengimo juodbalkiui įstatyti. Fragmento R siena su buvusio tinko pėdsakais leidžia spėti, kad atkasta vidinė griuvenomis užpilto rūsio dalis. Pasiekus 2,15 m gylį kasti tapo pavojinga – ėmė slinkti nestabilios šurfo sienelės.

Šurfuose aptiktos XIX a. pabaiga – XX a. pirma puse datuojamo mūrinio užstatymo liekanos: griuvenomis užpiltų rūsių liekanos, pirmo aukšto grindų ir sienų fragmentai. Archeologinę vertę turinčių radinių neaptikta. Ankstyvieji kultūrinio sluoksnio horizontai veikiausiai sunaikinti XIX–XX a. statybų metu.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų išvada: vykdant žemės kasimo darbus sklypo teritorijoje galima apsiriboti archeologiniais žvalgymais. Jie pradėti 2005 m. gruodžio pradžioje ir vyko iki 2006 m. vasario mėnesio. Žvalgytas 1829 m^2 plotas. Prieš žemės kasimo darbus buvo nugriautos mūrinės sklypą juosiančios tvoros, mediniai bei mūriniai negyvena-

mi statiniai. Žemės kasimo darbai vyko mechanizuotai.

2005 m. gruodžio mėnesį pradėta kasti pamatų duobė naujai statomam pastatui. Darbai pradėti sklypo ŠR dalyje. Sklypo centrinėje dalyje atkastas apardyto mūro fragmentas. 70-80 cm pločio pamatas orientuotas Š–P kryptimi. Išlikęs apie 1,4 m aukščio fragmentas, mūrytas iš 22,5x11x6; 23x11,5x6,5; 24x11,5x6; 27,5x14x6 cm dydžio plytų ir vidutinio dydžio akmenų. Iš karto po pamatu aptiktas smėlio įžemis. Kultūrinis sluoksnis buvo apie 1,6 m storio. Viršutinį jo horizontą sudarė 40–50 cm storio supiltinis tamsiai pilkos žemės ir statybinių griuvenų sluoksnis. Apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte – maišyta tamsiai pilka žemė su juodžemio tarpsluoksniais, smulkiomis griuvenomis, degėsiais, anglimis. Archeologinių radinių nesurasta.

Plečiant duobę į PR sklypo pusę (palei Šv. Stepono g.) atkastos prie gatvės stovėjusio korpuso liekanos: rūsio sienų ir skliautų fragmentai, užversti stambiomis griuvenomis, gelžgaliais. Sienų storis – 0,9–1 m. Rūsio skliautai buvę cilindriniai, orientuoti Š–P kryptimi. Naudotos gelsvos ir rausvos 26,5x13x6,5; 27x13x6; 20x10x5,5 cm dydžio plytos. Pamatų apačia buvo 2,3–2,5 m gylyje nuo buvusio kiemo paviršiaus. Iš karto po mūrais pasiektas smėlio įžemis. Archeologinių radinių neaptikta.

Plečiant pamatų duobę į V ir PV pusę stebėtas supiltinis pilkos – tamsiai pilkos žemės, statybinio laužo, akmenų, XX a. šiukšlių sluoksnis. Šio sluoksnio storis – nuo 1,1 iki 2 m. Archeologinių radinių ir ankstyvų kultūrinio sluoksnio horizontų nesurasta. Nugriovus sklypą ribojančią V plytų sieną (80–90 cm pločio), demontuotas jos pamatas, kurio apačia buvo apie 1,2 m gylyje nuo buvusio kiemo paviršiaus. Iš karto po pamatu aptiktas smėlio įžemis.

Sklypo ŠR kampe, nugriovus sklypą ribojusias tvoras, atkasti iš akmenų mūryti pamatai. Akmenys stambūs ir vidutinio dydžio: 35x40; 30x30; 25x30; 25x20; 18x20 cm, rišti kalkių skiediniu. Pamatų apačia pasiekta 1,4–1,5 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Šioje buvusio pastato (R bei Š korpuso) dalyje rūsių nebuvo. Iš karto po pamatais pasiektas smėlio įžemis.

Šie XIX a. pabaiga – XX a. pirma puse datuojami akmenų pamatai dalinai panaudoti statant mūrinį (silikatinių plytų) dviejų aukštų gamybinės paskirties pastatą (XX a. antra pusė), kuris vėliau buvo nugriautas.

Vėliausiai žemės kasimo darbai vyko sklypo PR dalyje ir prie namo 31 Š sienos – buvo tvirtinami jos pamatai. PR sklypo dalyje aptikti griuvenomis užpiltų rūsio sienų fragmentai. Sienos buvo apie 90 cm storio, orientuotos Š–P kryptimi, su tinko pėdsakais, mūrytos iš gelsvų ir rausvų 26,5x13x6,5; 27x13x6 cm dydžio plytų.

Sklypo R, Š ir centrinė dalys XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje buvo intensyviai užstatytos. Rūsio pamatų įgilinimas – 2,5–2,8 m; ten, kur rūsių nebuvo, pamatų apačia pasiekta 1,2–1,5 m gylyje. Iš karto po pamatais fiksuotas smėlio įžemis.

Kultūrinio sluoksnio storis sklypo teritorijoje buvo 1,1–3 m. Viršutinis jo horizontas susiformavo XX a. antroje pusėje. Apatiniai kultūrinio sluoksnio horizontai sietini su XIX a. antros pusės – XX a. pradžios statybų laikotarpiu. Ankstyvesnių kultūrinio sluoksnio horizontų neaptikta. Matyt, jie nesusiformavo (iki XIX a. vidurio čia plytėjo dirbamos žemės laukai) arba buvo suardyti vėlesnių statybų metu. Neaptikta ir jokių archeologinę vertę turinčių radinių.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY AND TESTING AT THE ŠV. STEPONO STR. 29

During the archaeological test investigation performed at the Šv. Stepono Str. 29 in Vilnius 4 test pits were excavated (17 m^2 were investigated). The test pits revealed structural masonry dating to the late 19th – the first half of the 20th century represented by the structural remains of the building blown down during the World War II: cellars filled with rubbles and fragments of the ground-floor walls and flooring.

During the archaeological survey performed at the plot located at the Šv. Stepono Str. 29 in Vilnius an area of 1829 m^2 was surveyed. The cellar foundation was found to be 2.5–2.8 m deep; at the locations where cellars were absent the bottom of the foundation was reached at the depth of 1.2–1.5 m. The sterile soil was discovered right underneath the foundation.

The cultural layer discovered in the territory of the plot surveyed was 1.1 m to 3 m thick. Its upper horizon formed in the second half of the 20th century. The lower horizons were attributable to the construction period of the second half of the 19th – early 20th century. Earlier horizons of the cultural layer were not found. They either failed to form, or were destroyed during construction works of the 19th – 20th century. No archaeologically valuable finds were discovered.